

Zakres podmiotowy Dekretu ogólnego KEP z 13 marca 2018 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Prawnoporównawczy punkt widzenia

1. Publiczne kościelne osoby prawne – „aż” czy „tylko”?

Zakres podmiotowy Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski (dalej: KEP)¹ z dnia 13 marca 2018 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim (zwanego dalej w skrócie dekretem)² sprawia poważne problemy interpretacyjne. Przepis art. 4 dekretu jest krótki i brzmi: „Niniejszy dekret stosuje się do publicznych kościelnych osób prawnych”.

¹ Artykuł uwzględnia stan prawny na dzień 24 maja 2018 roku.

² Promulgacja tego dekretu nastąpiła przez umieszczenie na stronie internetowej KEP dnia 30 kwietnia 2018 roku, jak wynika z oświadczenia dotyczącego promulgacji Dekretu ogólnego z 13 marca 2018 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim, SEP-D/2.9.14-5, 30.04.2018, http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/04/Oswiadczenie_dekret_dane.pdf (25.05.2018). Sam dekret jest dostępny pod adresem: http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/04/13.3.2018.PL_Dekret-ogolny-o-ochronie-danych-osobowych.pdf (25.05.2018).

Wcześniej w Kościele w Polsce podana była do stosowania instrukcja Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych i Sekretariatu KEP „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”, 23.09.2009, https://giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/

Problem zaś dotyka przede wszystkim instytucji życia konsekrowanego. To one właśnie często realizują swój charyzmat poprzez udzielanie się w szkolnictwie, edukacji, szpitalnictwie itd. Można uznać tę sferę Kościoła za *res mixtae*, gdyż Kościół dzieli ją z państwem³. Na tym właśnie styku kompetencji pojawia się spór o regulację, którą należy zastosować odnośnie do ochrony danych osobowych. Czy będzie to dekret, czy też Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 216/679 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, zwane w skrócie RODO)⁴?

Wydawać by się mogło, że dekret w sposób jasny stanowi zakres podmiotowy. Zgodnie z art. 4 dekret stosuje się do publicznych kościelnych osób prawnych. Takimi zaś są w myśl kan. 116 § 1 CIC⁵ zespoły osób lub rzeczy, które są ustanowione przez właściwą władzę kościelną, wykonujące w imieniu Kościoła w oznaczonym dla nich zakresie, zgodnie z przepisami prawa, własne zadania im zlecone dla dobra publicznego. Z wyjątkiem prywatnych stowarzyszeń wiernych wszystkie osoby prawne w porządku kanonicznym są publicznymi osobami prawnymi. W każdym razie takimi publicznymi osobami prawnymi są z pewnością instytucje zakonne, ich prowincje i domy zakonne (por. kan. 634 § 1 CIC).

Trudno się zorientować, jaki zatem był sens tego nieszczęśliwego sformułowania art. 4 dekretu. Ochrona bowiem danych osobowych jest obowiązkiem w s z y s t - k i c h w Kościele, także prywatnych osób prawnych, nie tylko publicznych. Ta ochrona znajduje swoją podstawę prawną w prawie podstawowym wiernego

KEP.pdf (25.05.2018). Jej opracowanie zob. A. Domaszek, *Ochrona danych osobowych – obowiązek duszpasterski*, „Prawo Kanoniczne” 53 (2010) nr 3–4, s. 43–67.

3 *Res mixtae* będą pewne funkcje publicznych związków wyznaniowych, a także ich działalność w sferze publicznej. Funkcje publiczne związków wyznaniowych dotyczą zwłaszcza wyznaniowej formy zawarcia małżeństwa cywilnego, nauczania religii w publicznych przedszkolach i szkołach, działalności naukowej i edukacyjnej, pomocy społecznej, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; por. A. Mezglewski, *Funkcje publiczne związków wyznaniowych*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 158–202, nb. 186–253. Co do działalności związków wyznaniowych w sferze publicznej należy wymienić duszpasterstwo wojskowe, w ministerstwach spraw wewnętrznych oraz finansów, zakładach karnych i aresztach śledczych, zakładach opieki zdrowotnej, przez środki społecznego przekazu, a ponadto posiadanie cmentarzy; por. A. Mezglewski, *Działalność związków wyznaniowych w sferze publicznej*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, dz. cyt., s. 203–218, nb. 254–269.

4 Dz.Urz.L 119 z 4.05.2016.

5 Skrót CIC oznacza *Codex Iuris Canonici* (Kodeks prawa kanonicznego) z 1983 roku.

do prywatności, o którym mowa w kan. 220 CIC (kan. 23 CCEO⁶) *in fine*, co też zostało przytoczone w preambule dekretu⁷. Co więcej, z podziału na publiczne i prywatne osoby prawne zrezygnował ustawodawca kościelny w kodeksie wschodnim. Jednakże w dekrecie podział ów zastosowano, nie zwracając uwagi, że nie tylko nie ma on większego znaczenia praktycznego, ale – co gorsza – zawężenie zakresu podmiotowego dekretu przez to wyłączenie może być sprzeczne z kan. 220 CIC (kan. 23 CCEO)⁸.

Dziwne, że ustawodawca dekretu nie dokonał analizy prawnoporównawczej zakresu podmiotowego podobnych regulacji ochrony danych osobowych w innych Kościołach lokalnych⁹. We Włoszech na przykład w art. 1 Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Włoch z dnia 20 października 1999 roku „Zarządzenia odnośnie do ochrony prawa do dobrego imienia i prywatności”¹⁰ nie ogranicza się

6 Skrót CCEO oznacza *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* (Kodeks kanonów Kościołów wschodnich) z 1990 roku.

7 Dekret jednak należy uznać za wzmocnienie znaczenia kan. 220 CIC w ustawodawstwie kościelnym; por. C. Redaelli, *Tutela della libertà religiosa e normativa civile sulla privacy*, „Quaderni di diritto ecclesiale” 11 (1998), s. 328. Niewątpliwie kan. 220 CIC ma charakter normy ogólnej dla szeregu przepisów szczegółowych w kodeksie i poza kodeksem; zob. P. Skonieczny, *Pojęcie dobrego imienia (bona fama) w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 r. Jana Pawła II na podstawie kan. 220, „Prawo Kanoniczne”* 52 (2009) nr 1–2, s. 80.

8 Por. P. Skonieczny, *La buona fama: problematiche inerenti alla sua protezione in base al can. 220 del Codice di Diritto Canonico latino*, Romae 2010, s. 109–114.

9 Uważa się jednak, że każdy Kościół lokalny powinien wypracować własne regulacje w tym zakresie, dostosowując je do danego kontekstu kulturowego, społecznego i prawnego; D. Mogavero, *Diritto alla buona fama e alla riservatezza e tutela dei dati personali*, „Ius Ecclesiae” 12 (2000), s. 590.

Poniżej analiza zostanie ograniczona do modelu przyjętego w Kościele w Niemczech i we Włoszech, gdyż wraz z pierwszą w Kościele kompleksową regulacją austriacką są to jedyne znaczące inicjatywy normatywne w prawie kanonicznym; por. J. I. Arrieta, *Konferencja biskupów a ustawodawstwo o prawie do prywatności i ochronie danych osobowych*, [w:] *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 62.

10 Por. Conferenza Episcopale Italiana, Decreto generale „Disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza”, 20.11.1999, „Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana” (1999) nr 10, s. 376–397, zwanym dalej w skrócie dekretem włoskim. Dekret ten został zmieniony na zebraniu plenarnym 21–24 maja 2018 roku, a *recognitio* Stolicy Apostolskiej uzyskał 23 maja 2018 roku; por. Conferenza Episcopale Italiana, Decreto di promulgazione, Prot. n. 389/2018, <https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2018/05/25/decreto-di-promulgazione-24.05.2018.pdf> (25.05.2018). Zmieniony dekret został publikowany przez zawieszenie na stronie internetowej Konferencji Episkopatu Włoch i jest dostępny pod adresem: <https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2018/05/25/decreto-generale-2018.pdf> (25.05.2018). Niestety niniejszy tekst co do zasady nie uwzględnia zmian z 2018 roku, gdyż zostały one ogłoszone już po jego napisaniu.

w ogóle zakresu podmiotowego, wskazując go niejako mimochodem. Dotyczyć on ma bowiem nabywania, przechowywania i wykorzystywania (od 2018 roku: przetwarzania w rozumieniu art. 2 pkt. 2) danych osobowych wiernych, instytucji kościelnych, zrzeszeń kościelnych oraz wszystkich innych osób, które mają z nimi kontakt¹¹. W domyśle zatem dekret adresowany jest do wszystkich podmiotów w Kościele we Włoszech. Tak zakreślony zakres podmiotowy jest podyktowany wyraźnie charakterem duszpasterskim dekretu włoskiego. Ochrona danych osobowych ma znaczenie dla Kościoła we Włoszech. Zobowiązuje on wszystkich, od których ta ochrona zależy, aby stosowali przepisy dekretu, nie ograniczając się do pewnego tylko rodzaju osób prawnych czy fizycznych¹².

W Austrii natomiast wprowadzono podobną do polskiej regulację w § 1 ust. 1 Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Austrii z dnia 6–9 listopada 2017 roku o ochronie danych osobowych w Kościele katolickim w Austrii oraz w jego instytucjach (tzw. zarządzenie o kościelnej ochronie danych osobowych: *Kirchliche Datenschutzverordnung*)¹³. Jednakże i ta regulacja jest szersza od polskiej, gdyż ma zastosowanie do Kościoła katolickiego w Austrii oraz jego instytucji (*Einrichtungen*), do których stosuje się przepisy kościelne oraz których istnienie podlega prawu kościelnemu. Chodzi o takie instytucje, które mają osobowość prawną według prawa kanonicznego i państwowego¹⁴.

¹¹ Przepis ten brzmi w oryginale: „La presente normativa è diretta a garantire che l'acquisizione, conservazione e utilizzazione dei dati (di seguito denominati «dati personali») relativi ai fedeli, agli enti ecclesiastici, alle aggregazioni ecclesiali, nonché alle persone che entrano in contatto con i medesimi soggetti, si svolgano nel pieno rispetto del diritto della persona alla buona fama e alla riservatezza riconosciuto dal can. 220 del codice di diritto canonico”. Przepis ten został nieznacznie zmieniony w odnowionej wersji dekretu z 2018 roku wraz z dodaniem § 2 do art. 1.

¹² Zob. C. Redaelli, *Il decreto generale della CEI sulla privacy*, „Quaderni di diritto ecclesiale” 14 (2001), s. 181.

¹³ Por. Österreichische Bischofskonferenz, *Decretum Generale über den Datenschutz in der Katholischen Kirche in Österreich und ihren Einrichtungen (Kirchliche Datenschutzverordnung)*, 6–9.11.2017, https://www.bischofskonferenz.at/pages/glossary_list.siteswift?s=3804&ts=1527006443 (22.05.2018).

¹⁴ Przepis ten brzmi w oryginale: „Dieses Dekret ist auf die Katholische Kirche in Österreich und alle ihre Einrichtungen anzuwenden, soweit diese auf Grund kirchenrechtlicher Bestimmungen eingerichtet sind und ihrem Bestande nach kirchenrechtlichen Vorschriften unterliegen. Diese Einrichtungen haben Rechtspersönlichkeit nach kanonischem Recht und nach staatlichem Recht oder sind von einer kanonischen Rechtsperson, welche auch Rechtspersönlichkeit des öffentlichen Rechts nach staatlichem Recht ist, umfasst”.

Niemiecka regulacja jest najszersza, obejmując wszystkie kościelne instytucje (*kirchliche Stellen*), wyliczone w § 3 ust. 1 Ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych (*Kirchliches Datenschutzgesetz – KDG*)¹⁵. Chodzi zatem nie tylko o diecezje, parafie (zwane *Kirchengemeinde* zgodnie z ustawą pruską z 1924 roku¹⁶) i ich związki, Caritas Niemiec i Caritas diecezjalne, ich oddziały i zrzeszenia bez względu na formę prawną, kościelne stowarzyszenia, fundacje, instytucje, zakłady, placówki i inne podmioty prawa bez względu na ich formę prawną¹⁷.

Wracając do polskiego dekretu, nie wiadomo, do jakiego kręgu ustawodawczego należy go zaliczyć: czy bardziej włoskiego, czy też może niemieckiego. Sam ustawodawca chyba nie był tego świadomy. Różnice zaś są poważne i związane ze znaczącymi konsekwencjami prawnymi, o czym niżej. W każdym razie z jednej strony art. 4 dekretu jest sformułowany bardzo szeroko, na wzór niemiecki. Dekret bowiem stosuje się do działania każdej kościelnej osoby prawnej Kościoła katolickiego w Polsce (art. 4 w zw. z art. 1 dekretu), w tym do instytucji zakonnych,

¹⁵ Por. Vollversammlung des Verbandes der Diözesen Deutschlands, Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz, 20.11.2017. Ustawa ta jest publikowana w każdej diecezji jako ustawa partykularna danego biskupa diecezjalnego, przykładowo zob. Bischof von Fulda, Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz in der Diözese Fulda (*Kirchliches Datenschutzgesetz – KDG*), 11.04.2018, „Kirchliches Amtsblatt für die Diözese Fulda” 134 (2018), Stück V, Nr. 62, s. 49–77, https://www.bistum-fulda.de/bistum_fulda/bistum/recht/pdf/Kirchliches-Amtsblatt-Stueck-V-vom-08.05.2018-KDG.pdf (23.05.2018). Z ustawą partykularną są wydawane rozporządzenia, por. Bischof von Fulda, Verordnung zur Durchführung der Anordnung über den kirchlichen Datenschutz (KDO-DVO), 26.01.2004, „Kirchliches Amtsblatt” (2004) Nr. 66, zuletzt geändert am 1.06.2016, „Kirchliches Amtsblatt” (2016) Nr. 59, s. 77–83. Mają one zostać zmienione po wejściu w życie RODO. Biskupi wyznaczyli termin zmiany do 30 czerwca 2019 roku (por. § 57 ust. 5 KDG), a jednocześnie przewidziano rewizję nowego KDG po trzech latach jego obowiązywania (por. § 58 KDG).

¹⁶ Zob. L. Schick, *Die Pfarrei*, [w:] *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999, s. 490, przyp. 23. Ustawą pruską nazywa się Preußisches Staatsgesetz über die Verwaltung des katholischen Kirchenvermögens z 24.07.1924, http://www.kirche-vor-ort.de/uploads/media/kv_gesetz_2009.pdf (24.05.2018).

¹⁷ Przepis § 3 ust. 1 KDG stanowi w oryginale:
„Dieses Gesetz gilt für die Verarbeitung personenbezogener Daten durch folgende kirchliche Stellen:
a) die Diözese, die Kirchengemeinden, die Kirchenstiftungen und die Kirchengemeindeverbände,
b) den Deutschen Caritasverband, die Diözesan-Caritasverbände, ihre Untergliederungen und ihre Fachverbände ohne Rücksicht auf ihre Rechtsform,
c) die kirchlichen Körperschaften, Stiftungen, Anstalten, Werke, Einrichtungen und die sonstigen kirchlichen Rechtsträger ohne Rücksicht auf ihre Rechtsform”.

Taka interpretacja była przyjęta również pod rządami poprzedniej kościelnej regulacji ochrony danych osobowych; por. Th. Hoeren, *Kirchen und Datenschutz. Kanonistische und staatskirchenrechtliche Probleme der automatisierten Datenverarbeitung*, Essen 1986, s. 71–84.

jeżeli w działaniu tym dochodzi do przetworzenia danych osobowych (por. art. 3 w zw. z art. 5 pkt 2 dekretu). Pojawia się co prawda ów nieszczęsny wyjątek prywatnych kościelnych osób prawnych. Dotyczy on jednak tylko prywatnych stowarzyszeń wiernych¹⁸, za których działania Kościół nie chce brać odpowiedzialności (por. kan. 321–326 CIC). W każdym razie ów zakamuflowany w art. 4 dekretu wyjątek jest jak przysłowiowy Piłat w *Credo*.

Wydawać by się zatem mogło, że art. 4 dekretu jest „aż” za szeroki, wiążąc niemal wszystkie podmioty prawa kanonicznego, na wzór niemiecki. Z drugiej jednak strony, porównując ten przepis z dekretem włoskim, z żalem trzeba stwierdzić, że zaprzepaszczonego charakter duszpasterski ochrony danych osobowych. Pod tym kątem art. 4 dekretu ogranicza się „tylko” do niektórych osób prawnych. Zatem nie wiąże się tymi przepisami wszystkich podmiotów prawa kanonicznego, traktując materię regulacji technicznoprawnie, niemal jak w ustawodawstwie państwowym. Można wątpić, czy porzucenie kierunku włoskiego było właściwe.

To przyjęcie modelu niemieckiego nie wydaje się, żeby było konsekwentne w polskim dekrete. Jak bowiem należy ocenić sytuację prowadzenia działalności religijnej (np. promocja liturgii czy informacja o sektach) w formie uznanej przez prawo państwowe (np. fundacji założonej przez dom zakonny)? Czy jest to działalność, w ramach której przetwarzanie danych osobowych następuje przez kościelną publiczną osobę prawną, czy też przez fundację jako osobę prawną, ale nie kościelną? W modelu niemieckim będzie to działalność Kościoła, gdyż nie ma znaczenia forma prawna, w jakiej kościelna osoba prawna działa (por. § 3 ust. 1 lit. b i c). Dekret austriacki wyraźnie zaś wyłącza stosowanie przepisów kościelnych w takim przypadku (por. § 1 ust. 2¹⁹)²⁰. Wydaje się, że polski dekret musi być stosowany tylko wtedy, kiedy przetwarzania danych osobowych dokonuje kościelna publiczna osoba prawna, a nie osoba prawna według prawa polskiego, którą założyła

¹⁸ Por. J. García Martín, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Venezia 2015, s. 458.

¹⁹ Przepis ten brzmi: „Dieses Dekret ist auf jene Rechtsträger nicht anzuwenden, welche ihrer tatsächlichen Geschäftsführung nach ausschließlich oder überwiegend kirchliche Zwecke verfolgen, aber nach der staatlichen Rechtsordnung eingerichtet sind und nur innerhalb dieser, nicht aber auch nach der kanonischen Rechtsordnung, Rechtspersönlichkeit genießen”.

²⁰ To podejście ma swoją tradycję w porządku kanonicznym Kościoła w Austrii. Taka zasada obowiązywała już pod rządem pierwszej w Kościele całościowej regulacji o ochronie danych osobowych, właśnie wydanej przez Konferencję Episkopatu Austrii na zebraniu plenarnym w dniach 7–9 kwietnia 1981 roku; por. J. I. Arrieta, *Konferencja...*, dz. cyt., s. 59.

ta właśnie osoba prawna kościelna. Przepis art. 4 dekretu polskiego jest zatem – paradoksalnie – dość rygorystyczny, zawężając możliwości jego stosowania.

2. Każda działalność publicznych kościelnych osób prawnych? Poszukiwanie normy kompetencyjnej dekretu

Kościół interesował się sprawą ochrony danych osobowych od zawsze, będąc promotorem godności człowieka stworzonego na obraz i Boże podobieństwo²¹. Kościół pragnie uniknąć pokusy króla Dawida zebrania wszystkich danych osobowych (por. 2 Sm 24, 2–4. 8–10)²².

Jednakże Kościół zdecydował się na wyraźniejszą regulację w tym zakresie na poziomie lokalnym pod wpływem wykorzystywania różnych narzędzi prawnych, dostępnych w państwowych systemach prawnych, w celu dokonywania wykreśleń z ksiąg ochrzczonych. Czynili to zwykle wojujący ateści. To sytuacja w państwowym systemie prawnym spowodowała reakcję w porządku kanonicznym.

To właśnie konieczność ochrony niezależności i autonomii Kościoła w swojej dziedzinie spowodowała, że Kościół odwoływał się w systemie prawa państwowego do podstaw konstytucyjnych swojej działalności, a w obrębie własnego prawa regulował zagadnienia sporne. Zwrócić więc należy uwagę na ów aspekt konstytucyjny czy raczej kompetencyjny: na ile państwo może ingerować w sprawy Kościoła, a na ile Kościół może regulować działanie swoich instytucji²³. Może to być zagadnienie dość problematyczne, zwłaszcza jeśli chodzi o *res mixtae*, które mogą leżeć w kompetencji tak państwa, jak i Kościoła²⁴.

W zakresie ochrony danych osobowych można wyróżnić dwa modele regulacji. W modelu włoskim Kościół reguluje ochronę danych osobowych tylko o tyle, o ile dotyczy to jego spraw w ramach konstytucyjnej zasady autonomii Kościoła

²¹ Samą analizę zagadnienia zob. P. Majer, *Ochrona prywatności w kanonicznym porządku prawnym*, [w:] *Ochrona danych osobowych...*, dz. cyt., s. 83–123.

²² Zob. Th. Hoeren, *Kirchen...*, dz. cyt., s. 217.

²³ Tak też wyraźnie w doktrynie włoskiej; por. V. Marano, *La protezione dei dati personali fra diritto statale e „garanzie” confessionali*, „*Ius Ecclesiae*” 18 (2006), s. 75.

²⁴ Wbrew stanowisku w doktrynie, że ochrona danych osobowych należy do zarządzania sprawami własnymi przez Kościół, trzeba uznać, że dziedzina ta jest *res mixta*. Inaczej por. A. Mezglewski, *Działalność związków wyznaniowych w przestrzeni spraw własnych*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, dz. cyt., s. 232–236, nb. 289–293.

i państwa. Nie każda zatem działalność jednostki kościelnej związana z przetwarzaniem danych osobowych będzie interesowała Kościół i przez niego regulowana. Kościół bowiem w dekrecie włoskim ograniczył się do regulacji ochrony danych osobowych, jeżeli występują trzy elementy wskazujące na zasadę autonomii Kościoła²⁵. Przede wszystkim Kościół interesują dane osobowe swoich członków, byłych członków, osób, które mają z nim kontakt ze względu na różne cele (np. zawarcie małżeństwa z katolikiem; element osobowy). Ponadto Kościół interesuje się danymi osobowymi tylko ze względu na swoją misję: przetwarza je tylko w tym celu, dla którego je otrzymał (element teleologiczny). Będą to zatem: działalność kulturalna czy religijna, ukierunkowane bezpośrednio na wykonywanie kultu i cele duszpasterskie, formację duchowieństwa, w tym zakonników, cele misjonarskie, katechetyczne, wychowania chrześcijańskiego. Nie będą zaś nimi takie obszary działalności, które są różne od celów religijnych i kultu, np. opiekuńczo-wychowawcze, szkolnictwo, edukacja i kultura, działalność gospodarcza albo nastawiona na zysk²⁶. Ostatni element jest kontestualny: Kościół może określić zakres, w którym dane osobowe mogą być przetwarzane w ramach jego autonomii²⁷.

Po przeciwnej stronie znajduje się model niemiecki. Każda działalność jednostki kościelnej podlega niemieckiej regulacji KDG. Nie ma znaczenia, czy dokonuje się ona w ramach działalności kulturalnej, czy religijnej. Przetwarzanie danych może dokonywać się w ramach działalności wychowawczej, szpitalniczej, wydawniczej i będzie poddane kościelnej regulacji KDG. Wystarczy jedna przesłanka, żeby przetwarzanie danych osobowych dokonywało się w szkołach, szpitalach czy wydawnictwach prowadzonych przez Kościół katolicki. Nie ma też znaczenia, czy osoba, której dane dotyczą, jest rzymskim katolikiem; dość, że korzysta z katolickiego szpitala czy wydawnictwa albo uczęszcza do katolickiej szkoły²⁸.

Jak zatem widać, różnice między modelem włoskim i niemieckim są daleko idące. To, co jest możliwe pod rządem niemieckiej KDG, nie jest możliwe w oparciu o włoski dekret. O ile niemiecki model jest bardzo ekspansywny i zewnętrzny, o tyle model włoski jest zachowawczy i w zasadzie wewnętrzny.

²⁵ Por. M. Ganarin, *Salvaguardia dei dati sensibili di natura religiosa e autonomia confessionale. Spunti per un'interpretazione secundum Constitutionem del regolamento europeo n. 2016/679*, „Stato, Chiese e pluralismo confessionale” (Rivista telematica: www.statochiese.it) (2018) nr 11, s. 11.

²⁶ Zob. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 11, przyp. 26.

²⁷ Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 11.

²⁸ Zob. Th. Bruggmann, J. Ferner, H. Klebs, *Lexicon für IT-Recht 2017/2018. Die wichtigsten Praxisthemen*, Hrsg. E. Ehmman, Heidelberg 2017, s. 113.

Te różnice nie biorą się znikąd. Inne są bowiem umocowania w działaniach episkopatu włoskiego, a inne – poszczególnych biskupów diecezjalnych w Niemczech. Zwrócić należy uwagę, że przy wydawaniu dekretu włoskiego w 1999 roku kompetencja leżała jedynie w normach prawa kanonicznego. We włoskiej tradycji konstytucyjnej państwo powstrzymuje się od regulowania kwestii wewnątrzkościelnych²⁹. Ta czysto kanoniczna kompetencja wyraźnie wynika z preambuły włoskiego dekretu, powołującej się na mandat specjalny Stolicy Świętej oraz na kan. 455 CIC.

Z kolei regulacja niemiecka (KDG) ma umocowanie w ustawie państwowej. W preambule niemiecka KDG odwołuje się nie tylko do podstawowych praw i wolności człowieka, ale też do konstytucji niemieckiej (prawo do własnego i samodzielnego zarządzania i administracji Kościoła z art. 140 *Grundgesetz* w zw. z art. 137 ust. 3 konstytucji weimarskiej³⁰), a także na art. 91 RODO.

Model włoski opiera się na konstytucyjnej zasadzie autonomii i niezależności Kościoła i państwa. Jest metarealizacją wolności religijnej w zakresie ochrony danych osobowych³¹. W tym zatem zakresie, w którym nie ma do czynienia z wolnością religijną, nie ma wyłączenia spod RODO i Kościół nie jest upoważniony w modelu włoskim do samodzielnej regulacji. Natomiast w modelu niemieckim Kościół jest upoważniony przez państwo do szerokiego działania. Konsekwentnie jego regulacja jest stworzona na wzór ustawy państwowej³². Musi bowiem sprostać zadaniom, które przed nią stawia rzeczywistość obrotu prawnego. Takich trudności nie napotyka dekret włoski z 1999 roku, ograniczając się do kwestii religijnych i kultu w Kościele oraz wobec swoich członków. W te kwestie bowiem państwo ingerować nie może, gdyż jest to materia autonomii Kościoła.

Na gruncie polskiego dekretu można stwierdzić, że jego podstawa prawna – podobnie jak w modelu włoskim – ogranicza się do prawa kanonicznego; został on wydany na podstawie kan. 455 CIC. Podobnie jak w modelu włoskim przyjmuje się wykładnię ochrony danych osobowych wiernych *secundum Constitutionem*³³, wskazując na zasadę autonomii państwa i Kościoła oraz na wolność religijną jako

29 Por. D. Mogavero, *Diritto...*, dz. cyt., s. 592.

30 Przepis ten brzmi w oryginale: „Jede Religionsgesellschaft ordnet und verwaltet ihre Angelegenheiten selbständig innerhalb der Schranken des für alle geltenden Gesetzes. Sie verleiht ihre Ämter ohne Mitwirkung des Staates oder der bürgerlichen Gemeinde”. Cyt. za: https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_140.html (24.05.2018).

31 Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 12.

32 Zawiera ona aż 58 paragrafów, składających się często z wielu ustępów.

33 Por. V. Marano, *La protezione...*, dz. cyt., s. 78; M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 15–16.

na czynniki kształtujące ochronę danych osobowych w Kościele (zob. preambuła polskiego dekretu). Nie jest zatem możliwa szeroka interpretacja zakresu podmiotowego dekretu jak w modelu niemieckim, w którym państwo upoważnia do tego typu działania. W przypadku Kościoła w Polsce państwo nie udzieliło takiego upoważnienia.

Należy więc przyjąć, że nie każda działalność publicznych kościelnych osób prawnych będzie regulowana przez dekret polski, a tylko taka, która mieści się „w swoim zakresie” Kościoła (por. art. 25 ust. 3 Konstytucji³⁴). Autonomia i niezależność Kościoła nie mają bowiem charakteru bezwzględnego. „W swoim zakresie” znajdują się sprawy religijne, które przynależą z natury Kościołowi, biorąc pod uwagę specyfikę jego charakteru i celów. Będą to zatem sprawy religijne, w tym dogmatyczne, doktrynalne i kultowe, oraz sprawy związane z zarządzaniem i wewnętrzną organizacją Kościoła³⁵. Kościół ma prawo w tym zakresie regulować ochronę danych osobowych, a państwo nie może ingerować w treść regulacji kościelnej (tu: dekretu), gdyż taka ingerencja oznaczałaby mieszanie się w istotną działalność Kościoła³⁶. Chodzi przede wszystkim o ochronę danych dla użytku wewnętrznego, związanych ze sprawowaniem sakramentów i w ogóle tam, gdzie zmienia się pozycja kanoniczna osoby fizycznej w Kościele.

Samo RODO w motywie 4³⁷ wyraźnie ogranicza swoje działanie w tym zakresie, w którym działa prawo do wolności religijnej (por. art. 53 ust. 1 Konstytucji³⁸). W tym też „swoim zakresie” Kościół jest zwolniony z całej ciężkiej i nie do zaakceptowania w Kościele biurokracji, wprowadzonej przez RODO. W literaturze powstałej

34 Przepis ten brzmi następująco: „Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego”.

35 Por. P. Stanisław, *Naczelnne zasady instytucjonalnych relacji państwo-Kościół*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisław, *Prawo wyznaniowe*, dz. cyt., s. 82, nb. 90.

36 Zob. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 13–14.

37 Motyw 4 RODO brzmi: „Przetwarzanie danych osobowych należy zorganizować w taki sposób, aby służyło ludzkości. Prawo do ochrony danych osobowych *nie jest prawem bezwzględnym*; należy je postrzegać w kontekście jego funkcji społecznej i wyważyć względem innych praw podstawowych w myśl *zasady proporcjonalności*. *Niniejsze rozporządzenie nie narusza praw podstawowych, wolności i zasad uznanych w Karcie praw podstawowych* – zapisanych w Traktatach – w szczególności prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu oraz komunikowania się, ochrony danych osobowych, *wolności myśli, sumienia i religii*, wolności wypowiedzi i informacji, wolności prowadzenia działalności gospodarczej, prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu oraz różnorodności kulturowej, religijnej i językowej” [kursywa – P.S.].

38 Przepis ten brzmi: „Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii”.

już pod rządem RODO³⁹ wskazuje się, że biurokracja RODO nie działa odnośnie do danych o sakramentach dla użytku wewnętrznego Kościoła, a więc co do ksiąg ochrzczonych, małżeństw, zmarłych, bierzmowanych, ewentualnie pierwszych komunii świętych (przykładowo we Włoszech) czy innych przewidzianych przez prawo kanoniczne, np. ksiąg profesji czy wyświęconych. W tym zakresie prawo do zapomnienia jest wyłączone (i tak też art. 14 ust. 4 dekretu), gdyż naruszałoby z natury *libertas agendi* Kościoła „w swoim zakresie”⁴⁰.

Podsumowując, działalność instytutu zakonnego polegająca na prowadzeniu szkoły czy przedszkola może podlegać regulacji RODO. W przypadku polskiego dekretu bowiem – jak się wydaje – należy przyjąć model włoski, a nie niemiecki. Nie oznacza to jeszcze, że należy zrezygnować z kontroli kościelnej ochrony danych osobowych w takiej szkole czy przedszkolu. Stolica Apostolska, udzielając *recognitio* dekretowi, w tym jego art. 4 – wyraziła wolę, żeby Kościół zawsze dbał w swojej działalności o ochronę danych osobowych, niezależnie od ustawodawstwa państwowego i niezależnie od natury działania kościelnej publicznej osoby prawnej. Stąd wydaje się, że będzie możliwa dwutorowość regulacji prawnej w tych przypadkach – kościelnej dekretu oraz państwowej RODO, choć będzie to uciążliwe dla kościelnych publicznych osób prawnych. Osoba fizyczna będzie mogła zawsze zgłosić skargę do kościelnego inspektora ochrony danych osobowych w myśl art. 41 dekretu, nawet jeżeli dane zostały naruszone poza „swoim zakresem” Kościoła.

3. Kilka uwag krytycznych i postulatów *de lege ferenda*

Komentowany art. 4 dekretu zaskakuje. Nie wiadomo bowiem, czy przy każdej działalności kościelnej publicznej osoby prawnej stosuje się ów dekret, czy też tylko przy takiej działalności, która ma charakter religijny czy związany z wykonywaniem kultu, „w swoim zakresie”, jak stanowi art. 25 ust. 3 Konstytucji. Nie wiadomo zatem, czy ustawodawca dekretu przyjął model niemiecki ochrony danych osobowych, czy też włoski. I za pierwszą tezę, i za drugą można znaleźć argumenty.

Za modelem niemieckim przemawiają obszerność i „biurokratyzacja” dekretu, a także samo sformułowanie art. 4, który w zasadzie odpowiada § 3 niemieckiej KDG. Co więcej, polski dekret niemal ślepo podąża za RODO, jest z nim zgodny, jak

39 Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 17–18.

40 Zob. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 18–19.

gdyby miał mieć zastosowanie do wszelkich spraw prowadzonych przez kościelne publiczne osoby prawne, a nie tylko do spraw „ze swojego zakresu”. Zatem i technika, i zakres dekretu odpowiadają modelowi niemieckiemu.

Pomimo że wszystko zdawałoby się przemawiać za taką wykładnią art. 4 dekretu, to przecież – jak to zostało już wyżej wyjaśnione – model niemiecki ochrony danych osobowych w Kościele w polskim stanie prawnym nie jest możliwy bez wyraźnej normy kompetencyjnej ze strony państwa. Taką normę kompetencyjną posiada Kościół w Niemczech, ale nie w Polsce. Co więcej, Stolica Apostolska w art. 1 Konkordatu z 1993 roku wyraźnie zobowiązała się wobec Rzeczypospolitej Polskiej do przestrzegania zasady niezależności i autonomii „każde w swojej dziedzinie”⁴¹, co art. 25 ust. 3 Konstytucji powtarza słowami: „w swoim zakresie”. W ramach wolności religijnej, gwarantowanej przez art. 53 ust. 1 Konstytucji, zapewnia się swobodę w pełnieniu misji, zarządzaniu i administrowaniu „sprawami Kościoła” na podstawie prawa kanonicznego (por. art. 5 Konkordatu). Wydaje się jednak, że *res mixtae* nie są uważane za „sprawy Kościoła” z art. 5 Konkordatu czy też za „swoje” Kościoła z art. 25 ust. 3 Konstytucji (art. 1 Konkordatu). I tak na przykład działalność placówek oświatowych i wychowawczych (w domyśle: także co do ochrony danych osobowych) ma się opierać na zasadach określonych w ustawodawstwie polskim (por. art. 14 Konkordatu), a do fundacji zakładanych przez kościelne osoby prawne (nie tylko publiczne), stosuje się prawo polskie (w domyśle: także odnośnie do ochrony danych osobowych; por. art. 26 Konkordatu).

Z tych względów nie wydaje się, żeby dekret przyjął model niemiecki ochrony danych osobowych w Kościele w Polsce. Brak jest bowiem stosownej normy kompetencyjnej do takiego działania ustawodawczego. Państwo, co prawda, nie może b e z p o ś r e d n i o ingerować w dekret i sprawdzać jego zgodność z RODO czy z innymi aktami prawnymi obowiązującymi w Polsce, gdyż byłoby to naruszeniem art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz art. 1 i 5 Konkordatu. Jednakże państwo może p o ś r e d n i o ingerować w danej, konkretnej sprawie naruszenia praw i wolności obywateli⁴².

Nie pozostaje zatem nic innego, jak tylko uznać, że komentowany dekret realizuje model włoski regulacji o ochronie danych osobowych w Kościele. Oznacza to,

⁴¹ Przepis art. 1 Konkordatu brzmi: „Rzeczpospolita Polska i Stolica Apostolska potwierdzają, że Państwo i Kościół katolicki są – każde w swej dziedzinie – niezależne i autonomiczne oraz zobowiązują się do pełnego poszanowania tej zasady we wzajemnych stosunkach i we współdziałaniu dla rozwoju człowieka i dobra wspólnego”.

⁴² Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 27–29.

że podstawa prawna tej regulacji opiera się na polskim porządku konstytucyjnym, w tym na Konkordacie, a także na prawie kanonicznym. To właśnie stąd, a nie z RODO, Kościół zaczerpnął normę kompetencyjną do wydania komentowanego dekretu. Nawet gdyby ów dekret nie został wydany do dnia 25 maja 2018 roku, jak przewiduje art. 91 ust. 1 RODO⁴³, to Kościół i tak mógłby stosować własne zasady ochrony danych osobowych „w swoim zakresie”, gdyż gwarantuje mu to art. 5 ust. 3 Konstytucji oraz art. 1 Konkordatu. Natomiast art. 91 ust. 1 RODO idzie dalej, gdyż pozwala Kościołowi na regulację własną ochrony danych osobowych także poza „swoim zakresem”, np. w sprawie prowadzenia szkoły czy szpitala przez instytut zakonny. W tym właśnie obszarze prawo własne Kościoła ma być dostosowane do RODO, włącznie z powołaniem własnego niezależnego organu nadzorczego w myśl art. 91 ust. 2 RODO. Z kolei powoływanie takiego organu nadzorczego nie ma sensu, jeżeli Kościół we własnej regulacji ochrony danych osobowych ogranicza się do „swojego zakresu”. Tak też postanowiono w dekrete włoskim w znowelizowanym art. 22, uznając – jak się wydaje – za taki niezależny organ ordynariusza z art. 21.

Sytuacja zatem polskiego dekretu jest paradoksalna. Z jednej bowiem strony spełnia on wymogi art. 91 RODO i może być stosowany do wszystkich obszarów działalności Kościoła w Polsce, także spoza „swojego zakresu”. Z drugiej jednak strony brak jest na to pozwolenia państwa zgodnie z art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz art. 27 Konkordatu. Z dniem 25 maja 2018 roku RODO ma bezpośrednio zastosowanie, także w sprawie ochrony danych osobowych przez kościelne publiczne osoby prawne na zasadzie art. 91 RODO. Tymczasem brak jest umowy z państwem, ażeby przepisy dekretu stosować także do tych spraw, które są poza „swoim zakresem” Kościoła⁴⁴.

Z tego impasu można wyjść jedynie poprzez odpowiednie uzgodnienia między rządem a Konferencją Episkopatu Polski, o których mowa w art. 27 Konkordatu. Inaczej nie ma sensu dekret w obecnym kształcie naśladującym RODO i nadającym

⁴³ Przepis art. 91 RODO brzmi:

„1. Jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia niniejszego rozporządzenia w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, pod warunkiem że zostaną dostosowane do niniejszego rozporządzenia.

2. Kościoły i związki wyznaniowe, które stosują szczegółowe zasady zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, podlegają nadzorowi niezależnego organu nadzorczego, który może być organem odrębnym, z zastrzeżeniem że spełnia warunki określone w rozdziale VI niniejszego rozporządzenia”.

⁴⁴ Tak też na gruncie prawa włoskiego, por. C. Redaelli, *Tutela...*, dz. cyt., s. 322.

się do zastosowania także w takiej działalności Kościoła, która jest „spoza swojego zakresu”⁴⁵. W przeciwnym razie należy dokonać umiarkowanej „deregulacji” (*deregulation*) dekretu, polegającej przede wszystkim na jego „odbiurokratyzowaniu” i „od-RODO-wieniu”⁴⁶. W ten sposób będzie mógł się on ograniczyć do „swojego zakresu” Kościoła w ramach konstytucyjnej zasady niezależności i autonomii.

W obecnym zatem stanie prawnym instytut zakonny, jego prowincja lub dom zakonny, który w Polsce prowadzi szkołę czy przedszkole, powinien w ochronie danych osobowych stosować dekret, ale także RODO i całość regulacji obowiązującej w Polsce w tym zakresie.

SUMMARY

Personal scope of the General decree by Polish Bishops' Conference of 13 March 2018 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in the Catholic Church. Comparative legal viewpoint

The article presents the issue of the personal scope of Article 4 of the General decree by Polish Bishops' Conference of 13 March 2018 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in the Catholic Church. The author analyses the problem against the background of the corresponding Italian decree of 1999 and the German ecclesiastical law of 2017. He points out that Article 4 of the Polish decree is erroneous in its scope and may not be compatible with can. 220 CIC. He postulates the interpretation *secundum Constitutionem* of Article 4 of the Polish decree and the application to external activities of ecclesiastical public legal entities of the legislation in force in Poland, i.e. General Data Protection Regulation (cf. Article 25(3) of the Constitution and Article 1 of the Concordat). Therefore, *de lege ferenda*, the Polish decree, limited to intra-ecclesial matters, should be deregulated.

Keywords: Article 4 of the General decree of the Polish Bishops Conference, personal data, Article 91 of the General Data Protection Regulation

45 Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 15.

46 Zob. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, dz. cyt., s. 15, 41.

Zakres podmiotowy Dekretu ogólnego KEP z 13 marca 2018 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Prawnoporównawczy punkt widzenia

Artykuł przedstawia zagadnienie zakresu podmiotowego z art. 4 Dekretu ogólnego KEP z 13 marca 2018 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Autor analizuje problem na tle analogicznego dekretu włoskiego z 1999 roku i kościelnej ustawy niemieckiej z 2017 roku. Wskazuje na błędny zakres art. 4 dekretu, który może być niezgodny z kan. 220 CIC. Postuluje wykładnię *secundum Constitutionem* art. 4 dekretu polskiego i stosowanie do działalności zewnętrznej kościelnych publicznych osób prawnych ustawodawstwa obowiązującego w Polsce, czyli RODO (por. art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz art. 1 Konkordatu). Dlatego *de lege ferenda* dekret polski, ograniczony do spraw wewnątrzkościelnych, powinien być odformalizowany.

Słowa kluczowe: art. 4 dekretu ogólnego KEP z 13.03.2018, dane osobowe, art. 91 RODO

BIBLIOGRAFIA

Źródła

1. Bischof von Fulda, Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz in der Diözese Fulda (*Kirchliches Datenschutzgesetz*), 11.04.2018, „Kirchliches Amtsblatt für die Diözese Fulda” 134 (2018), Stück V, Nr. 62, s. 49–77, https://www.bistum-fulda.de/bistum_fulda/bistum/recht/pdf/Kirchliches-Amtsblatt-Stueck-V-vom-08.05.2018-KDG.pdf (23.05.2018).
2. Bischof von Fulda, Verordnung zur Durchführung der Anordnung über den kirchlichen Datenschutz, 26.01.2004, „Kirchliches Amtsblatt” (2004) Nr. 66, zuletzt geändert am 01.06.2016, „Kirchliches Amtsblatt” (2016) Nr. 59, s. 77–83, https://www.bistum-fulda.de/bistum_fulda/bistum/recht/pdf/Kirchliches-Amtsblatt-Stueck-V-vom-08.05.2018-KDG.pdf (23.05.2018).
3. *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 18.10.1990, „Acta Apostolicae Sedis” 82 (1990), s. 1045–1364.
4. *Codex Iuris Canonici* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983, „Acta Apostolicae Sedis” 75 (1983/II), pars III–XXX, s. 1–317.

5. Conferenza Episcopale Italiana, Decreto di promulgazione, Prot. n. 389/2018, <https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2018/05/25/decreto-di-promulgazione-24.05.2018.pdf> (25.05.2018).
6. Conferenza Episcopale Italiana, Decreto generale „Disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza”, 20.11.1999, „Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana” (1999) nr 10, s. 376–397.
7. Conferenza Episcopale Italiana, Decreto generale „Disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza”, 21–24.05.2018, <https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2018/05/25/decreto-generale-2018.pdf> (25.05.2018).
8. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski, Instrukcja „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”, 23.09.2009, https://giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (25.05.2018).
9. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 13. Juli 2017 (BGBl. I S. 2347) geändert worden ist, 23.05.1949, <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html> (25.05.2018).
10. Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim, 13.03.2018, http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/04/13.3.2018.PL_.Dekret-ogolny-o-ochronie-danych-osobowych.pdf (25.05.2018).
11. Konferencja Episkopatu Polski, Oświadczenie dotyczące promulgacji Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim, SEP-D/2.9.14-5, 30.04.2018, http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/04/Oswiadczenie_dekret_dane.pdf (25.05.2018).
12. Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 roku, Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.
13. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
14. Österreichische Bischofskonferenz, Decretum Generale über den Datenschutz in der Katholischen Kirche in Österreich und ihren Einrichtungen (*Kirchliche Datenschutzverordnung*), 6–9.11.2017, https://www.bischofskonferenz.at/pages/glossary_list.siteswift?s=3804&ts=1527006443 (22.05.2018).

15. Parlament Europejski i Rada (UE), Rozporządzenie 216/679 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.Urz.L 119 z 4.05.2016.

16. Preußisches Staatsgesetz über die Verwaltung des katholischen Kirchenvermögens, 24.07.1924, http://www.kirche-vor-ort.de/uploads/media/kv_gesetz_2009.pdf (24.05.2018).

Literatura

17. Arrieta J. I., *Konferencja biskupów a ustawodawstwo o prawie do prywatności i ochronie danych osobowych*, [w:] *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 49–81.

18. Bruggmann Th., Ferner J., Klebs H., *Lexicon für IT-Recht 2017/2018. Die wichtigsten Praxisthemen*, Hrsg. E. Ehmman, Hiedelberg 2017, s. 107–118.

19. Domasz A., *Ochrona danych osobowych – obowiązek duszpasterski*, „Prawo Kanoniczne” 53 (2010) nr 3–4, s. 43–67.

20. Ganarin M., *Salvaguardia dei dati sensibili di natura religiosa e autonomia confessionale. Spunti per un'interpretazione secundum Constitutionem del regolamento europeo n. 2016/679*, „Stato, Chiese e pluralismo confessionale” (Rivista telematica: www.statochiese.it) (2018) nr 11, s. 1–29.

21. García Martín J., *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Venezia 2015.

22. *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999.

23. Hoeren Th., *Kirchen und Datenschutz. Kanonistische und staatskirchenrechtliche Probleme der automatisierten Datenverarbeitung*, Essen 1986.

24. Majer P., *Ochrona prywatności w kanonicznym porządku prawnym*, [w:] *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 83–123.

25. Marano V., *La protezione dei dati personali fra diritto statale e „garanzie” confessionali*, „Ius Ecclesiae” 18 (2006), s. 61–81.

26. Mezglewski A., Misztal H., Stanisz P., *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011.

27. Mezglewski A., *Funkcje publiczne związków wyznaniowych*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisz, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 158–202, nb. 186–253.

28. Mezglewski A., *Działalność związków wyznaniowych w sferze publicznej*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisz, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 203–218, nb. 254–269.

29. Mezglewski A., *Działalność związków wyznaniowych w przestrzeni spraw własnych*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 219–236, nb. 270–293.
30. Mogavero D., *Diritto alla buona fama e alla riservatezza e tutela dei dati personali*, „*Ius Ecclesiae*” 12 (2000), s. 589–610.
31. *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002.
32. Redaelli C., *Tutela della libertà religiosa e normativa civile sulla privacy*, „*Quaderni di diritto ecclesiale*” 11 (1998), s. 310–329.
33. Redaelli C., *Il decreto generale della CEI sulla privacy*, „*Quaderni di diritto ecclesiale*” 14 (2001), s. 175–202.
34. Schick L., *Die Pfarrei*, [w:] *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999, s. 484–496.
35. Skonieczny P., *Pojęcie dobrego imienia (bona fama) w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 r. Jana Pawła II na podstawie kan. 220*, „*Prawo Kanoniczne*” 52 (2009) nr 1–2, s. 59–84.
36. Skonieczny P., *La buona fama: problematiche inerenti alla sua protezione in base al can. 220 del Codice di Diritto Canonico latino*, Romae 2010.
37. Stanisławski P., *Naczelne zasady instytucjonalnych relacji państwo–Kościół*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 74–88.